

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Ik ben met Christus gekruisigd

(vervolg)

Ik ben met Christus gekruisigd.

Gal. 2 : 19.

Wanneer Paulus deze woorden schrijft is hij een en al aandacht voor Jezus Christus, hangende aan het kruis. Alles vergeet hij om zijn Heiland. Hij is één en al oog, één en al oor voor zijn gekruisigde Heer.

En dan ziet hij het, dan belééft hij het, dan wordt het een levende werkelijkheid voor hem : in de aan het kruis geslagen Christus word ik radicaal veroordeeld. In Christus wordt Gods oordeel, Gods gericht in volle ernst en verschrikking over mij voltrokken. En het siddert in hem : wat is dat kruis een verschrikkelijk ding! Want de dood, de verdoemenis die Christus daaraan ondergaat, treffen Hem vanwege mijn zonden en mijn onmetelijke schuld.

Paulus doorschouwt het met de doordringende helderziendheid des geloofs : ook al zou ik de enige zijn geweest voor wie Christus gestorven is, dan zou de Heiland toch nog in precies dezelfde verschrikkingen en angsten der hel gedompeld zijn geworden. Omdat Jezus mijn zonde, mijn schuld droeg, dáárom moest Hij de eeuwige vloek Gods tegen de zonde dragen. Jezus hangt aan het kruis in mijn plaats. Ik hang „in Hem“ aan het kruis in de hete gloed van het eeuwige oordeel van God.

* * *

Maar dat is niet het enige dat Paulus ontdekt als hij Christus ziet, geslagen aan het kruis. Zelfs is dat niet het voornaamste en beslissende.

Zeker, het blijft altijd in hem leven met ongebroken kracht : Jezus werd aan het kruis geslagen beladen met mijn zonde. En Hij onderging daar om mij de benauwdheden der hel. Al de golven en baren van Gods gericht sloegen over Hem heen. Al de woede van Satan brak daar tegen Hem los. Al wat aan lijden in deze wereld mogelijk is heeft mijn Heiland doorleden. En dat alles vanwege mijn zonde en mijn grote, overgrote, schuld.

Maar zie, zó juicht het nu ook en tegelijk in Paulus : Jezus Christus is in dat alles niet voor eeuwig ondergegaan! Hij heeft de last van de toorn Gods dóórdragen! Hij is de verschrikkingen van de hel te boven gekomen! Gods eeuwige, brandende toorn tegen de zonde is in hem uitgewoed, opgebrand. Satan heeft alles, alles gedaan om Christus in de helse verschrikkingen te houden. Maar het is hem niet gelukt! Al zijn zwoegen was tevergeefs. En ten slotte riep de Heiland met grote kracht uit : **Het is volbracht.**

Dat woord van Jezus heeft een geweldige inhoud. Want onze Heiland roept daarin voor

God, engelen, duivelen en mensen uit, dat Hij álles, álles, gedaan heeft wat God van de mensen vroeg. Heel de wet, zo verzekerde Hij daarin, heb ik gehouden. In alles heb ik God en de naasten volkomen lief gehad. Ik heb nooit en nergens iets anders gedaan dan het volbrengen van de wil van mijn Vader, Die in de hemelen is. En tegelijk heb ik de eeuwige straf, die God aan het bedrijven der zonde had verbonden, doorleden tot het bittere einde toe. Ik heb de onmetelijke schuld der zonde volkomen en definitief betaald. God kán nu niets meer eisen. Want alles wat Hij vroeg heb ik Hem gegeven. Volkomen gehoorzaamheid en het grote offer ter verzoening van de zonde der wereld.

Alles, alles heb ik volbracht!

* * *

En nu lééft het in Paulus : óók dit deed Jezus voor mij en al de zijnen. Ook in dit alles is Hij alléén maar plaatsbekleder, middelaar. Wanneer Jezus alles volbracht heeft, heeft Hij alles voor mij en al de zijnen volbracht. Voor hen heeft Hij metterdaad en volkomen alle gehoorzaamheid van Gods wet volbracht. Voor hen heeft Hij ten volle en voor goed Gods oordeel gedragen.

Zoals Jezus in mijn plaats, in de plaats van al de zijnen, aan het kruis werd geslagen en door God werd verdoemd — zo heeft Jezus aan het kruis ook in de plaats van mij en al de zijnen alles, alles volbracht!

Zoals ik in Jezus Christus aan het kruis door God vernietigend werd gevonnist, zo heeft Jezus aan het kruis voor mij en al de zijnen alles volkomen en voor eeuwig in orde gemaakt. In Christus Jezus ben ik en al de zijnen nu van zonde, schuld en oordeel vrij!

En omdat Jezus Christus dit alles voor de zijnen deed, daarom heeft Hij voor hen de gerechtigheid en het leven verworven! Dat wil zeggen : Hij heeft het voor al zijn kinderen volkomen in orde gemaakt bij God. In Christus zijn ze nu rechtvaardig voor God. Want in Hem hebben ze de wet volbracht, de schuld der zonde betaald en bezitten ze het eeuwige leven! In Hem zijn ze verlost van de wet, die volkomen gehoorzaamheid eiste en iedere overtreder dreigde met de dood. In Hem zijn ze bevrijd van de macht van Satan, zonde en dood. In Hem zijn en blijven ze voor eeuwig Gods kinderen. In Christus hebben ze het eeuwige leven, de volkomen zaligheid.

We kunnen dat alles ook zó zeggen : aan het kruis heeft de grote ruil plaats gevonden, die in het Avondmaalsformulier zo prachtig wordt getekend : Jezus Christus werd daar gebonden, opdat Hij ons zou ontbinden. Hij leed ontallijke smaadheden, opdat wij nimmermeer te schande zouden worden. Hij werd onschuldig ter dood veroordeeld, opdat wij voor het gericht Gods zouden vrijgesproken worden. Hij liet zijn gezegend lichaam aan het kruis nagelen, opdat Hij het hand-

UIT DE INHOUD:

Ik ben met Christus gekruisigd	(vervolg) C. V.
Laat uw licht also schijnen	H. J. J.
Dansen	J. M.
Meester en leerling (VI)	G. P.
Instrumenten der muziek Gods	D. W. L. M.
Het Apostolisch fundament	D. K. W.
Aspecten van de kerkelijke reformatie	
Elke wijze vrouw bouwt haar huis	(Spr. 14 : 1) H.
Onderzoek naar het persoonlijk geloofsleven	B. T.
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

schrift onzer zonden daaraan zou hechten. Hij heeft zo de ganse vervloeking van ons op zich geladen, opdat Hij ons met zijn zegening vervullen zou. Ja, Hij heeft zich met lichaam en ziel, tot in de allerdiepste versmaadheid en angst der hel vernederd, opdat wij tot God genomen en nimmermeer door Hem verlaten zouden worden!

Zie, dat alles ziet Paulus, dit alles leeft voor hem, dat alles lóéft hij als de grote schat van zijn leven, als hij die simpele en geweldige woorden neerschrijft : **Ik ben met Christus gekruisigd.**

Niemand heeft de diepe, wonderlijke en heerlijke inhoud van dat woord schoner en juister vertolkt dan Luther toen hij, opziende naar zijn gekruisigde Heiland, uitriep : „Gij, Here Jezus, zijt mijn rechtvaardigheid, maar ik ben Uw zonde. Gij hebt het mijne aangenomen en mij het Uwe gegeven. Gij hebt aangenomen wat Gij niet waart en mij gegeven wat ik niet was“.

* * *

Als uit iets blijkt, dat Jezus Christus, de Christus, die leefde en werkte in Palestina en nu in de hemel is, voor Paulus alles is, dan wel uit dit woord.

Het geloven, leven, denken van de apostel is geworteld in Jezus Christus en wat met Hem geschiedde en door Hem werd en wordt gedaan : Jezus van Nazareth — de Jezus, die op deze wereld kwam, leefde, leed, stierf, opstond uit de doden en vandaar opvoer ten hemel — beheerst zijn leven volstrekt. Paulus zocht metterdaad alles — gerechtigheid, heiligheid, leven en zaligheid — buiten zichzelf in Jezus Christus. Zijn geloof is niets anders dan dat hij zich geheel en al in Christus' dood, opstanding, leven, betrokken weet. De verlossingsdaden van zijn Heiland zijn de beslissende gebeurtenissen in Paulus leven : daardoor werd en wordt voluit bepaald wat hij is en eeuwig zijn zal. Daardoor werd en wordt hij gerechtvaardigd. Daardoor lééft hij nu — en tot in eeuwigheid.

Ja, Jezus Christus is alles voor Paulus. En hij ziet het, het lééft voor hem, dat hij in alles wat de Heiland doet betrokken is. Daarom zegt hij ook : Ik ben met Christus gekruisigd.

C. V.

LAAT UW LICHT ALZO SCHIJNEN

II (Slot)

Uit de bespreking van de vorige maal van het boek van Ds Vollenhoven bleek wel, dat we een beweging als „J en E” niet navolgenswaardig achten. En dat we interkerkelijkheid voor een beweging, die buitenkerkelijken wil winnen voor het Evangelie, een onmogelijke zaak achten. Stellig voor mensen die gebonden zijn aan laat ik maar zeggen de besluiten van 1944—1946. Maar dat wil niet zeggen, dat dit werk ons niets te zeggen heeft. De schrijver brengt zaken voor onze aandacht, die we niet achteloos mogen voorbijgaan. Ik wil er enkele noemen.

Ten eerste wil me dit niet uit de gedachten: wat is de afval toch groot. Er is een jeugd zonder God. Een jeugd zonder enige troost. Een jeugd zonder enige belangstelling. In het eerste hoofdstuk van dl. II vinden we daarover benauwende uitspraken. „Vele jongeren hebben maar één ideaal: gelukkig getrouwd te zijn en zich dan veilig terugtrekken in wat huiselijk geluk”, bl. 12. „Voor het overgrote deel is de buitenkerkelijke jeugd vandaag in een hol nihilisme vervallen. We kunnen terecht spreken van kleurloze jongeren, een blanco jeugd”, bl. 14. „Velen weten met hun vrije tijd eenvoudig geen raad. De uren komen leeg. Leeg gaan ze hun voorbij. Hun bestaan wordt beheerst door een sterke verveling. Ze leven omdat ze leven, de enige zin van hun bestaan ligt in het feit van hun bestaan”, bl. 15. Sommigen „geloven” nog in socialistische of communistische idealen, maar de meesten hebben helemaal geen ideaal meer, waarvoor ze warm zijn. Alle -ismen zijn voor hen grauwe theorie. En onder die theorieën rekenen ze ook het christendom voorzover zij dat kennen. Dit geldt ook van die jeugdigen van wie ds. Vollenhoven schrijft: „In de burgerlijke zin van het woord leven de meesten doorgaans nog zeer fatsoenlijk”, bl. 21. Veel erger nog is het met de zogenaamde asfaltjeugd. Uit een brochure van Ds. F. E. Hoekstra: „Evangelisatie en rijpere jeugd” wordt het volgende aangehaald: „Het moet een benauwing worden, dat daar avond aan avond jongens slenteren langs de dorpsstraten, samengroepen bij een of ander kruispunt... hangen over de leuning van een brug en daar hun vrijen tijd verdoen met zwetsen, vloeken, kaarten, dubbelzinnige praat...”

Het moet een benauwing worden, als we denken aan het moreel van jongens en meisjes, die de fabrieken bevolken. Ik weet niet, of u wel eens verkeerd hebt temidden van zo'n stel! De kleur zou je uitslaan, als je de praatjes hoort, die zelfs meisjes er uitslaan...”, bl. 22.

„Kerk en godsdienst zijn voor hen verschaalde wijn... Ze zoeken heel iets anders. Ze willen slechts offeren op één altaar. Het altaar van zinnenprikkend genot. Het stadion is hun tempel, het filmtheater hun kerk. Voetbalvirtuosen, wielrenners, filmsterren, dat zijn hun goden. Met ware hartstocht worden ze aanbeden... kijk naar de gretigheid, waarmee de Maandagochtendkrant verslonden wordt, let op de gewichtigheid, waarmee de kranten hele pagina's wijden aan vraagstukken van sportpolitiek. Herinner u de enquêtes onder de rijpere schooljeugd, over de voorwerpen harer heldenverering, en de grote meerderheid, waarmee de voetbal-„keien” uit de bus kwamen”, bl. 23.

Een tweede punt waarop ik de aandacht wil vestigen is, dat ds. V. terecht de schuld zoekt bij vorige geslachten van de kerk. Onder de buitenkerkelijke jeugd zijn vele jongens en meisjes wier voorvaders behoorden tot de kerk des HEREN. „De afval der jongeren is veelal te zoeken in de ongerechtigheid van de oudere generaties. Hun afval is dan geen toeval of noodlot, het is de wilsbeschikking van de HERE; Hij is een najverig God, die om de ongezeggenheid van de ouders zich afkeert van de kinderen, zodat zij zich afkeren van de HERE en vreemden van de God die zalig maakt”, dl. I bl. 115.

„De HERE is een najverig God. Hij bezoekt de ongerechtigheid... Als de ouders geen ware lust meer hebben in de geboden des HEREN, behoeven ze zich heus niet te ver-

wonderen over de tegenzin van hun kinderen, om de HERE te dienen naar zijn Woord. Als de ouders de vrome schijn nog weten op te houden, gooien de kinderen die maar aan de kant. Ieder blijft verantwoordelijk voor eigen daden, maar de ongerechtigheid werkt epidemisch voort. De zonde tegen het tweede gebod. De ouders zijn „minder-trouw” in het kerkbezoek, de kinderen gaan niet naar de catechisatie. Ouders dienen God voor 50 procent, hun kinderen voor 25 procent, de kleinkinderen doen eigenlijk nergens meer aan: het volgend geslacht blijft dan ongedoopt... De oorzaak van de buitenkerkelijkheid, ze ligt primair binnen de lichtkring van het verbond”, dl. I bl. 117.

Behartigenswaardige woorden ook voor ons. We moeten maar niet denken, dat wij Gods toorn niet hebben te duchten. Zuiverheid van leer kan ons niet redden, evenmin als trouw wandelen langs traditionele paden. De HERE doet barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Hem liefhebben en zijn geboden onderhouden.

Daartoe behoort ook — en dat is een derde punt waarop ik onze aandacht wil vestigen — dat we vrijmoedig de naam des HEREN belijden en door een godzalige wandel anderen voor Christus begeren te winnen. Ik begrijp niet goed waarom Ds. V. wel van de koninklijke- en priesterlijke taak van de gelovigen spreekt en niet van hun profetisch ambt. De zaak noemt hij gelukkig wel. Ook legt hij de vinger bij een wondeplek, dat we nl. merendeels schrikkelijk ontrouw zijn in het belijden van de naam des HEREN. Zo schrijft hij dl. I bl. 22: „Dat in onze tijd dit belijden sommigen vreemd, zo niet zonderling aandoet, moet helaas hieruit verklaard, dat zeer vele christenen ten enen male ontrouw zijn, aan hun opdracht te voldoen. Vanuit deze eigenaardige levenshouding wordt dan het zwijgen als het gebruikelijke en normale beschouwd en het spreken over het werk des Heren als het abnormale, om niet te zeggen: een bevlieging van jongeren die nu eenmaal altijd iets nieuws willen. Hiertegenover doet de Heilige Schrift ons het christelijk belijden zien als iets, wat iedere christen behoort te volbrengen.”

Als ik me niet vergis ligt hier een ontstellend gebrek: het zwijgen normaal, het spreken abnormaal. Waar het hart oprecht gelooft kan de mond niet zwijgen. Zodat de vraag voor de hand ligt: is een zwijgende kerk nog wel een gelovende kerk? of is ze een kerk die „dood” is? Het gevaar van dit laatste is in elk geval zeer groot. En als we dit gebrek bij ons bemerken dan moeten we ons haastig bekeren. Daarbij mogen we bedenken, dat de buitenkerkelijke de kerk beoordeelt naar dat ene kerklid, dat hij speciaal kent. Zeer terecht lees ik in dl. I bl. 65: „'t Is raar, maar waar: de bepaalde kerk beoordeelt een buitenkerkelijke uitsluitend naar... dat ene gemeentelid, dat in de straat zijn buurman is, of op kantoor zijn collega, of in de fabriek zijn naaste kameraad. Het gewone gemeentelid is ondanks het besef van eigen onbenulligheid voor hem „de kerk”!”

Men kan in dit opzicht wonderlijke teleurstellingen beleven. Indertijd kwam ik in aanraking met een buurman van een ouderling. We kregen het over het Evangelie en over de dienst des HEREN. De man was vroeger wel op de christelijke school geweest en herinnerde zich daar wel iets van, maar hij had „er later nooit meer aan gedaan”. Op de vraag of hij met z'n buurman wel eens sprak over God en Zijn dienst volgde het antwoord: „Maar dáárover praten jullie nooit”. Ze waren beste burens, liepen bij elkaar in en uit. leenden van mekaar wat ze nodig hadden, hielpen mekaar in alles. Maar van de ouderling wist de buurman alleen dat hij trouw naar de kerk ging. En dat hij wel een geschikte buurman was, zoals hij er trouwens zelf ook een was.

Maar het is soms nog veel erger. Eens sprak ik met iemand die van de kerk vreemd was, ofschoon hij wel bij het Evangelie was opgevoed. Hij weer naar de kerk gaan? Hij zou niet weten waartoe dat nodig was. Dacht ik soms, dat zij die naar de kerk gingen anders waren dan hij? Hij werkte op een karwei waar mensen-van-de-kerk en buitenkerkelijken samen arbeidden. Maar als

die kerkmensen boos waren scholden ze net als de anderen; en als het erg werd vloekten ze net als hij en een „goed woord” of een waarschuwing had hij nog nooit van hen gehoord. — Toen hij de namen noemde van die kerkmensen dacht ik: het zal wel ongeveer zo zijn. Het waren geen sierlijke leden van de kerk, maar zo waren er vele.

Een ander geval komt mij in de gedachten. Er was een meisje langdurig ziek. Na een vakantie van 4 weken zocht ik haar weer op. Ze had nogal veel bezoek gehad. Maar, zo zei ze, er is nooit eens iemand die echt troost en bemoedigt. Ze brengen bloemen mee of fruit. Ze wensen het beste en zeggen dat het wel wat mee zal vallen. Maar van de HERE en van zijn beloften en van de enige troost in leven en sterven spreekt er nooit iemand. Zo was haar klacht en ik vrees dat ze gelijk had.

Waarom schamen we ons vaak voor het Evangelie? Waarom is onze mensenvrees vaak groter dan onze vrijmoedigheid? Waarom „hebben we onze mond verloren” als we moesten spreken van de Here Jezus? Is het Evangelie dan niet waar en is het verderf niet gewis voor allen, die de Here Jezus niet liefhebben? Er staat in het besproken boek een gedicht, waarvan ik de kunstwaarde niet kan beoordelen, maar de inhoud is aangrijpend. Het is getiteld: Mijn buurman en de dood. Het is van Cor J. Nobel en het eerste vers luidt:

Mijn rechterbuurman is vannacht gestorven, hij had een maagkwaal en is doodgebloed. Hij had zich hier een goed bestaan verworven, ik vraag mij af, hoe hij het boven doet.

Verder wordt dan gememoreerd dat hij een zorgzaam vader was. Voor z'n jonge vrouw en een kindje van 3 jaar heeft hij voorzieningen getroffen. Hij heeft z'n zorgen uitgestrekt „tot en met de dood”. Maar de dichter vreest, dat de overledene zich niet verzekerd heeft „voor ná de dood” en hij heeft hem daartoe nooit opgewekt. En dan klaagt het laatste vers:

Doch, hoe dit zij, wèlk deel hij heeft

verworven, het is voorbij, voor hem is 't pleit beslecht. Mijn rechterbuurman is vannacht gestorven, en ik heb nooit één woord tot zijn behoud gezegd.

Als we een kennis hebben die er zeer slecht uitziet — het hoeft niet eens iemand te wezen die we heel goed kennen — dan zeggen we allicht eens, dat hij naar een dokter moet gaan. Als iemand bij avond in de duisternis verdwaalt en gevaar loopt in een gracht of vaart te raken en we merken het, dan waarschuwen we en helpen we. Waarom doen we het niet als we onze naaste naar het eeuwig verderf zien wandelen? Bij een zwaar ziekbed of bij een sterfbed raken we mogelijk nog wel eens een goed woord kwijt. Waarom zullen we tot zolang wachten? Als ons wijsheid ontbreekt mogen we ze van God begeren. En als ons vrijmoedigheid ontbreekt zullen we ze van God bidden, die mildelijk schenkt zonder verwijt. En als we mensen vrezen laat ons dan oog en hart verheffen tot Hem, Die veel meer te vrezen is dan wie ter wereld ook. En laten we niet ongelovig maar gelovig zijn.

Tenslotte nog één opmerking. In het boek van ds. Vollenhoven wordt verteld dat eens een predikant totaal geen rekening hield met de aanwezigheid van twintig buitenkerkelijken, ofschoon hem dit gevraagd was. Men vond die prediking zeer teleurstellend. Ik dacht zo: als buitenkerkelijken ónze prediking hoorden, zouden ze er iets van verstaan? Of zouden we ze de kerk uitjagen door onze prediking? Ik vrees, dat ze van heel veel preken bitter weinig zouden verstaan. Van sommige preken zouden ze zeggen, dat het voor hen abracadabra was. Wij kunnen niet zorgen, dat ze het Evangelie gelóven. Dat hebben we ook bij leden van de kerk niet in de hand. Maar laten onze dominees zich eens afvragen: wat zou een buitenkerkelijke van mijn prediking verstaan? Mogelijk zou het ook aan de gemeente ten goede komen. De gelovigen hebben in de grond der zaak hetzelfde nodig als de buitenkerkelijken: Het Evangelie der genade om te geloven en al wat de Here geboden heeft om naar te leven.

Welke bezwaren ook tegen dit besproken boek zijn in te brengen, het heeft ons veel te zeggen.

H. J. JAGER.

Buitenlandse kerken

DANSEN

Een ongebruikelijk onderwerp in deze rubriek, waarin wij ons plegen bezig te houden met meer of minder belangrijke dingen uit het kerkelijk leven buiten de grenzen van ons vaderland. De reden dat wij ons ditmaal met dit onderwerp bezighouden is gelegen in het feit, dat wij onlangs in een tijdschrift uit de kringen van de oude Hollandse kerk in Amerika, een artikel las over een uitspraak inzake het dansen, gedaan door een synode van deze Kerk in het jaar 1844. Deze uitspraak is merkwaardig genoeg om er eens een artikel over te schrijven.

Daar komt bij dat onze lezers die oude Hollandse kerk in Amerika een beetje kennen. Toen we onlangs in deze rubriek hebben geschreven over het eeuwfeest van de Christ. Geref. Kerk in Amerika, hebben we ook aandacht besteed aan deze oude Hollandse Kerk (Reformed Church). Dit is de kerk, die sinds de dagen van de West Indische Compagnie, in Amerika heeft bestaan. Toen de emigranten van 1846, onder leiding van ds Van Raalte, zich hebben gevestigd in Michigan, hebben zij zich na enige tijd, ook onder leiding van ds Van Raalte en de andere predikanten, bij deze bestaande, oude Hollandse Kerk aangesloten. Die aansluiting heeft voor sommigen hunner maar kort geduurd. In 1857 begon de breuk en de losmaking, welke breuk tegelijkertijd het begin is geworden van de huidige Christ. Geref. Kerk in Amerika, die in deze dagen haar honderdjarig bestaan herdenkt.

Nu dan het artikel met de uitspraak van de synode van 1844 over het dansen.

De schrijver, ds G. de Witt, een predikant in een der kerken van deze oude Hollandse Kerk, telg uit een nederlands geslacht, zoals uit zijn naam ondubbelzinnig blijkt, maakt vooraf de opmerking, dat de tegenwoordige generatie in zijn kerkengroep anders denkt over het dansen dan de vaders uit de vorige eeuw. Uit deze uitspraak van die synode over het dansen blijkt hoe de tijden en ook de mensen en hun inzichten zijn veranderd. Bijna zou men zeggen, om met Ds de Witt te spreken, ¹⁾ hoe de „aspecten van de zonde” zijn gewijzigd.

* *
*

De uitspraak van de synode over de zogenaamde gezelschapsdans, luidt in vertaling van ons als volgt.

„Aangezien het meedoen aan gemengde samenkomsten van mannen en vrouwen, ten einde deel te nemen aan het dansvermaak, zoals dat gewoonlijk toegaat, van aard en strekking volstrekt werelds is;

en bij belijders van de Godsdienst moet worden beschouwd als dienend om de ernst te vernietigen en de geest ongeschikt te maken voor de toewijding aan en de liefde voor de zaak des Heren, en de waardigheid en het geestelijk karakter van het christelijke leven en belijden te verlagen; en aangezien het deelnemen aan dit dansvermaak is gericht tegen het toemenen in de genade en de verborgen werking des Heiligen Geestes in de gemeenten;

en moet worden beschouwd als gericht op het gelijkvormig maken van de kerk aan de wereld, op het schaden en krenken van haar leden, en op het leggen van een struikelblok op de weg van de bekering van zondaars, omdat zulk een praktijk in het algemeen wordt gezien als rakende de scheidslijn tussen de kerk en de wereld; daarom

besluit de synode uit te spreken dat zij het beschouwt als niet verenigbaar met de aard en de stijl van de christelijke belijdenis, en dat het niet behoort te worden toegestaan onder belijders van de Godsdienst noch te worden goed geacht bij anderen;

besluit de synode diensvolgens er bij de dienaars en kerkeraden op aan te drin-

gen, met alle tederheid en trouw, en met alle gepaste middelen, de beoefening van deze en alle soortgelijke vermaken, tegen te gaan met de waardigheid en soberheid van de Christelijke levenshouding”.²⁾

* *
*

U ziet deze synode-uitspraak over de gezelschapsdans laat aan duidelijkheid niet te wensen over.

Uit het stuk dat ds De Witt schrijft, blijkt evenwel, dat er in de kringen van de oude Hollandse Kerk in Amerika, tegenwoordig veelszins anders over deze dans wordt gedacht. Vele jongelui, schrijft hij, menen dat zij in het dansen een vorm van serieuze ontspanning vinden. Aan de middelbare scholen is het gebruikelijk. En, zo zegt hij, minstens op één van de scholen, die verbonden zijn met zijn kerkelijke gemeenschap, meent men, dat dit dansen een „moeten is voor het gezelschapsleven van de studenten”. Een noodzaak! Hij vermeldt, dat er collega's zijn, waarvan men zegt, dat zij dit dansen verdedigen met het argument, dat het een sociale uitlaat zou zijn voor de jongelui.

De Witt zelf zegt, dat hij het niet kan helpen, maar dat een uitspraak als de boven geciteerde van de synode van 1844, bij hem de gedachte doet opkomen aan het volgende dilemma: of de gezelschapsdans is bevrijd van zijn giftige en corrupte aanhang van een eeuw geleden of de aard van het huidige, jonge geslacht is zoveel sterker dan van de jonge mensen van toen, dat zij nu rustig kunnen doen wat toen niet mogelijk was zonder zich te begeven op het hellend vlak der zonde. Misschien is de menselijke natuur niet zo sensueel meer als toen?

Ook zegt hij: kan men de mogelijkheid stellen, dat de vaders van een eeuw geleden de toenmalige dans niet hebben begrepen. We hebben zelfs gehoord uit de mond van predikanten uit deze oude Hollandse Kerk, zegt ds De Witt, dat de problemen van de ontspanning en emotionaliteit voor een belangrijk deel ontspruiten aan het tekort van de voorgangers in het hebben van waardering voor en aanmoediging van dit vermaak.

Men ziet: dit alles klinkt net als wat men in ons land hoort. Gelukkig wordt in onze kringen de gezelschapsdans, voor zover ons bekend, volledig als werelds vermaak veroordeeld en wordt het deelnemen daaraan als onverenigbaar beschouwd met een christelijke levenshouding. Maar in de kringen van de synodalen is, naar verluidt, de zaak net zoals in de kringen van de oude Hollandse Kerk in Amerika. Misschien is het in sommige kringen der synodale gemeenschap erger. Ik denk aan de mededeling door prof. dr Schippers gedaan, dat 25 procent van de amsterdamse gereformeerde jeugd zou dansen. Hij voegt daar aan toe, dat hij daar wel een beetje „van geschrokken is”.³⁾ Geen wonder. Hij wil dit niet goedpraten, maar gaat uit van het feit, dat het zo is en blijkbaar niet meer te veranderen is; en zoekt dan een uitweg, in een zekere aanvaarding van de dans. In een „zekere aanvaarding”, herhaal ik. Men doet het standpunt van Schippers geen recht, als men het zó stelt, dat hij het dansen goedkeurt. Hij heeft terdege kennis genomen van hetgeen de geschiedenis van het dansen leert. En zegt: „wij zeggen voorlopig, dat deze geschiedenis ons het recht geeft bij iemand, die bij de laatste moderne dansen helemaal geen boze lusten zegt te voelen slechts aan twee mogelijkheden te denken: of aan een heerlijke onbevenging, die echter eens verdwijnt, of aan morele slijtage, waar een mens gevaar mee loopt, want zijn

²⁾ Door G. de Witt geciteerd uit Corwin's Digest of Synodical Legislation of the Reformed Church in America, 1906. Het werk bevat een samenvatting van al de besluiten van de generale synoden van de Ref. Church in Amerika tot op 1906.

³⁾ Dr R. Schippers, De Gereformeerde Zede, blz. 225.

remmen moeten in ieder geval in orde zijn.”

Maar met de oude zedelaars uit de tijd van Voetius en daarna, is hij het, inzake hun veroordeling van het dansen, niet eens, voornamelijk, omdat zij, hoewel uitgaande van schriftuitspraken, zijns inziens te „rationaalistisch” en te veel „in het afgetrokkene” over de gevaren van de onkuisheid bij het dansen spraken. Dr Schippers zou een „zekere aanvaarding” willen en daarbij de vraag in discussie willen geven of bij de dans geen stylering van het erotisch spel mogelijk is. Zelf is hij van mening dat dit laatste, stylering van het erotisch spel mogelijk is, wanneer men maar een voldoende aantal modes in de dans ten achter zou blijven. Hij wijst ter motivering van deze visie op de geschiedenis van de dans, die zou uitwijzen, dat oude dansen, die men in de tijd, toen deze dansen modern waren gevaarlijk en sensueel noemde, door het huidige geslacht worden gezien als helemaal niet aanstoot gevend.⁴⁾

We willen hier niet veel van zeggen. Alleen dit ene, dat het de vraag is of dr Schippers zelf niet voor een deel valt in de fout die hij bij de oude zedelaars ziet, namelijk, dat hij „teveel in het afgetrokkene” redeneert. Hij doet namelijk net alsof de danslust van jongens en meisjes, die begonnen zijn de moderne dans te leren, opgevangen zou kunnen worden door met hen oude dansen uit vorige eeuwen te gaan instuderen. Dit is een redenering in het „afgetrokkene”, dunkt mij. De jongelui uit gereformeed milieu afkomstig, die sterk zijn aangetrokken door het moderne levensgevoel en het moderne amusement, zijn juist door het moderne levensgevoel en de moderne amusementsvormen gepakt, en voelen voor het dansen van oude menuetten net zo weinig als voor de catechisatie!

De oude synode van 1844 sprak niet in het afgetrokkene. Zij zag sterk het gevaar van het meedoen aan de toenmalige dansgewoonten voor de kerk en voor de leden van de gemeente. Zij zag de toenmalige moderne dans als volkomen werelds van aard; als geschikt om de ernst te vernietigen en de geest ongeschikt te maken voor toewijding aan en liefde voor de dienst des Heren; als gericht tegen het toenemen in de genade, als gericht op het in de hand werken van de wereldgelijkvormigheid. Daarom niet in overeenstemming te brengen met de aard en de stijl van de christelijke belijdenis.

We kunnen zeggen dat dr Schippers een ander standpunt inneemt dan deze oude synode van de oude Hollandse Kerk in Amerika. En het doet ons goed, dat de schrijver van het artikel waaruit wij kennis kregen van deze synodeuitspraak, het standpunt van dr Schippers niet deelt. Hij is predikant bij de Reformed Church, de kerk, die is aangesloten bij de Federale Raad van Kerken in Amerika, waarover wij in een onzer voorgaande artikelen bezwarende dingen geschreven hebben. Maar hij voert verschillende argumenten aan tegen het meedoen met de gezelschapsdans in zijn eigen kringen. Argumenten van moderne auteurs zelfs. Maar vooral uitspraken van de heilige Schrift. Zo het woord van de apostel, dat we onze lichamen zullen stellen tot een heilige offerande den Here. Wij moeten het lichaam beschouwen als een tempel van de heilige Geest. We worden geroepen om de zonde te vlieden en ons af te scheiden van de wereld en haar begeerlijkheden. „Zo iemand de wereld liefheeft de liefde des Vaders is niet in hem”.

Met deze argumenten zal ieder christen het van harte eens zijn. In de beschouwingen van dr Schippers over de dans missen we deze en soortgelijke argumenten uit de heilige Schrift te zeer, helaas. Het enige werkelijke verweer dat de kerk in deze wereld heeft om zich door Gods genade staande te houden, is dit dat zij zich vastklemt aan de woorden Gods. En dat zij gelooft in die woorden Gods. Wat is het dat de wereld overwint dan ons geloof dat Jezus is de Christus? En dat zij Hem navolgt in een heilig leven en vlieden van de zonde: door het geloof dat Hij heeft overwonnen en zal overwinnen?

A.

J. MEESTER.

⁴⁾ Dr R. Schippers a.w., blz. 223/24.

¹⁾ Missionary Monthly, May, 1957, p. 133 v.

MEESTER EN LEERLING

C. Rijnsdorp: „Mijn Vader, mijn Vader . . .”
Uitg. Bosch & Keuning te Baarn 1946.

VI: Dr. Johannes Arjens

In zekere mate heeft de schrijver het ons niet gemakkelijk gemaakt bij de analyse van zijn hoofdfiguren.

De vader Adalbertus Zwingelspaan wordt nog betrekkelijk snel doorzichtig, wanneer men eenmaal één van zijn eigenschappen nauwkeurig heeft onderkend in verband met de rest van het boek dat nog volgt. Hij is weinig meer dan één der verklarende motieven die ons geheel indirect duidelijk maakt welke bescherming en krachtbron zijn zoon Frederik Zwingelspaan zoekt in Dr. Johannes Arjens: die van het vaderschap.

Maar al weer moeilijker is de preciese analyse van Prof. Dr. Johannes Arjens zelf! Hij wordt eigenlijk zeer indirect getekend door de schrijver, ook al verstrekt deze ons vooral zijdelings zeer veel gegevens omtrent deze hoogleraar. Enerzijds ontvangen wij nauwelijks een concrete aanduiding welke nu de brilante gaven zijn die Dr. Arjens bezit, anderzijds plaatst Rijnsdorp direct één ding op de voorgrond: *Arjens is een bultenaar*.

Tot vier maal toe is de theoloog Arjens in dit boek min of meer uitvoerig aan het woord als theoloog, maar geen enkele maal komen wij het fijne van zijn eigenlijke boodschap te weten, in die zin dat wij overtuigd worden van zijn zeer bijzondere betekenis voor het kerkelijke leven of voor de theologie in het algemeen.

Het verslag van de preek die hij houdt (pag. 23—26) doet eerlijk gezegd een klein beetje denken aan een Schilderiaanse preekschets, maar dan in een wat matte trant — trouwens, wie zóú in staat zijn een overtuigend Schilderiaanse preek of preekschets te schéppen!

Daarna geeft Rijnsdorp ons een verslag van de rede die Prof. Arjens te Smalstad houdt voor de theologische studenten aldaar (pag. 124—130), een rede die, helemal niet in Schilderiaanse stijl overigens, een heleboel waarheden bevat, die ons echter alles bij elkaar genomen nog al als gemeenplaatsen in de oren klinken.

Op pag. 158 tot 162 horen we Prof. Arjens als eigenlijke leider van zijn blad „Staat dan!” in gesprek met Ds. van Gameren, die bezwaar heeft tegen de werkmethode van Prof. Arjens, waarbij Prof. Arjens het tegendeel blijkt te zijn van een Schilderiaan. Van Gameren beschuldigt Prof. Arjens ervan dat de hoogleraar slechts grote lijnen geeft zonder actualiteit, en te weinig greep heeft op het kerkelijk leven van alle dag: het blad is in wezen kerkvreemd, formuleert Van Gameren zijn bezwaar met een Germanisme (pag. 162). Maar Arjens weert wat hem betreft best af: „Voor mij is het interessante niet de hoofdzaak; schoolvorming streef ik niet na. Ik moet bouwen, rustig bouwen, onberoerd door de actualiteit. Alleen zo kan de kerk gediend worden”. (pag. 159).

Zo'n uitspraak klinkt meer Dooyeweerdiaans dan Schilderiaans, in ieder geval had Prof. Dooyeweerd dit aan Prof. Schilder kunnen zeggen! We horen in het vervolg van hoofdstuk XV, na het gesprek van Prof. Arjens en Ds. Zwingelspaan met de opposant Ds. van Gameren nog iets van het beraad van Prof. Arjens met zijn schoonzoon Freek Zwingelspaan omtrent nieuwe artikelen in Staat dan! (pag. 163—164), maar ook hier krijgen wij maar heel weinig duidelijk en eigenlijk niets concreets onder ogen.

Op de conferentie, die ons zo boeiend beschreven wordt (pag. 207—231), waar het gaat om de theologie en de invloed van Prof. Arjens in de kerken, is Arjens zelf maar heel kort aan het woord, heel voorzichtig, zoals een leider kan doen voor wie anderen wel vechten, maar die zich zelf inmiddels voorzichtig buiten schot houdt met enkele (misschien wel diep gemeende) stichtelijke opmerkingen, op de beroemde deemoedige manier waarop zo menig theoloog een vreedzaam woord weet te zeggen, zónder de strijd zelf tégen te gaan (pag. 216—217).

Later op de conferentie komt men tot de conclusie dat het gaat tussen Actualisten en Thetisten (pag. 224—225), en ook Arjens zelf aanvaardt die tegenstelling. Maar met dat al, men krijgt de indruk dat de conferentie ons meer om haar verloop wordt getekend dan om de inhoud van de verschillen.

Hééft Rijnsdorp ons werkelijk een bepaald theologisch probleem willen tekenen?

Prof. Dr. F. W. Grosheide maakte hierover in „Belijden en Beleven” van 14 Maart 1947 de volgende opmerkingen, na het boek geprezen te hebben:

„We zouden het hierbij kunnen laten, ware het niet dat de schrijver aan de keerzijde van het titelblad meedeelt, dat de roman geschreven is, voor dat zich zekere kerkelijke gebeurtenissen hadden voltrokken. Daardoor brengt hij zijn boek in verband met het kerkelijk leven van dezen tijd. Ik heb er geen behoefte aan na te gaan, welke personen de schrijver op het oog had. Zeg slechts de tekening is niet zoo duidelijk, dat men terstond zegt, dat is die en dat is die. Maar wel vraag ik, stelt de auteur het hedendaagsche conflict juist? Voor hem draait het om de kwestie statisch-dynamisch, waarvoor hij ook andere termen gebruikt. En dan zeg ik met beslistheid, dat is het conflict niet, al ontken ik niet, dat het statisch-dynamisch van eenige betekenis is. Ook de schilderijen van den theologischen strijd acht ik niet steeds raak”.

„Ik zou deze dingen niet geschreven hebben, had Rijnsdorp zijn noot in de pen gehouden. Het was beter, als hij dat gedaan had”.

In zoverre nu heeft Prof. Grosheide gelijk, dat de hier door Rijnsdorp aangegeven scheidslijnen inderdaad *niet* geïdentificeerd mogen worden met de kerkelijke strijd in de jaren 1944 en daarna. Het merkwaardige echter is dat Prof. Grosheide juist door de vooropmerking van Rijnsdorp schichtig is geworden en in zijn boekbeoordeling wat geërgerd van zich afwijkt, terwijl wij juist menen dat Rijnsdorps vooropmerking deze roman zowel positief als negatief afschermt van alle mogelijke misverstanden!

Inzake de theologische gegevens die deze roman biedt kunnen wij als volgt concluderen: Rijnsdorp heeft niet een bepaald conflict van welke theologische aard dan ook willen schilderen. Hij heeft ons met zijn wat willekeurige gegevens *slechts het kader van ieder mogelijk theologisch systeem en verschil* aangegeven, waarmee onze al of niet rijke fantasie verder aan de arbeid kan. En hij heeft zijn coulissen slechts in zoverre verfijnd dat hij zijn kader heeft afgestemd op de tegenwoordige tijd, wat voor hem betekent het begin der veertiger jaren van de Twintigste Eeuw.

Want de gereformeerde wereld in Nederland heeft altijd in sterke mate geleefd op theologische discussies en meningsverschillen. In deze concrete wereld, door sommigen geliefd, door anderen verafschuwed om haar nooit aflatende twisten en onenigheden, plaatst Rijnsdorp het eigenlijke probleem dat hij wil behandelen, en in deze omgeving ook construeert hij één van zijn hoofdpersonen, de predikant-hoogleraar Johannes Arjens. Schijnbaar wat vaag en onwerkelijk gehouden, maar in werkelijkheid juist daarom doorzichtig inzake wat Rijnsdorp nu eigenlijk te zeggen heeft tot zijn lezerspubliek, vormt Arjens meer een type dan een bepaalde persoon, een type dat wellicht slechts een enkele maal in groot formaat voorkomt in de kerk, maar wannéér hij voorkomt machtige persoonlijke invloed op haar uitoefent. Men kan, zoals velen gedaan hebben in de gereformeerde wereld, opmerken dat het niet gaat om de persoonlijke invloed, en dat kan men in theologici en in het algemeen wel beamen, waar het kerkelijke leiding betreft, maar zulk een opmerking getuigt van een moedwillige gezichtsverenging wanneer men deze persoonlijke factoren eigenlijk niet zou willen onderkennen noch hun uitwerkingen. Tegenover deze dreigende gezichtsverenging inzake onze eigen menselijke werkelijkheid stelt ons Rijnsdorp zijn roman, die, ondanks mogelijke bezwaren die men zou kunnen aanvoeren, jegens de kring waarvoor hij deze

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

schreef, bijzonder wijs en bij nauwkeurige bestudering zeer helder is opgebouwd!

* * *

En thans het enige zeer positieve gegeven dat Rijnsdorp ons in handen legt omtrent Arjens: *hij is een bultenaar*.

Soms zijdelings, soms regelrecht, nu eens breeduit, dan weer kortelings aangegeven, een enkele maal heel verfijnd, soms ook bijna grof, maar steeds weer brengt Rijnsdorp dit leed in het leven van Arjens ter sprake.

De schrijver heeft natuurlijk in de laatste plaats het vraagstuk van de bultenaar willen tekenen of van de mismaakte in het algemeen.

Maar wat dan wel?

Rijnsdorp heeft op simpele wijze over de grote Arjens, door de predikanten als een zeer omstreden en tevens alom erkende figuur besproken en gevierd, door de studenten als een genie vereerd, duidelijk willen uitspreken dat ook deze begenadigde theoloog, deze leider in de kerken, deze begaafde schrijver en spreker, *onderworpen is aan het algemeen mens-zijn*, gebonden is niet alleen aan geboren-woorden en sterven maar ook aan de tragedie dezer aarde, aan de gevolgen der zonde, kortom aan de structuurwetten van de mens en al wat daarop kan ingrijpen.

Tegenover de niet aflatende verering die met name de gereformeerden koesterden voor hun kerkelijke en politieke leiders, welke zij zo gaarne met wereldbekende profeten en koningen uit het Oude Testament vergeleken, tekent ons Rijnsdorp een leider die in zijn mens-zijn gekweld is door de plagen die het mens-zijn kan bieden.

Hoe Arjens zelf over zijn kerkelijk leiderschap denkt, vernemen wij nauwelijks, maar wat wij juist wel vernemen, is hoe hij zucht onder zijn menselijk lijden, hoe het hem altijd kwelt en hindert: „Even later daalde Dr. Arjens achter den dienstdoenden ouderling het trapje af en kwam het kerkzaaltje binnen. Altijd weer deed dit binnenkomen pijn. Eerst aller bliken op je gericht te zien en dan, bij de preekstoel, je rug naar de gemeente te moeten toekeren. . . . Om zichzelf te overwinnen had hij zich aangewend juist op dit moeilijk oogenblik z'n gebed te doen, onder aan de preekstoel, met z'n voet op de eerste traprede, 'n hand boven de ogen. In z'n eigen dorpskerkje, in Schaapheuvel, hielp dat, maar als hij ergens anders preekte. . . . Moeizaam klom hij het trapje op, 't Is zó'n ventje' . . . Hij had het wel verstaan. En die grinnikende gezichten, die onmiddellijk geschrokken verstrakten, toen hij binnenkwam. . . . „O God, wen ik daar dan nooit aan”, verzuchtte hij. Een uur lang had hij z'n mismaaktheid vergeten, tijdens de wandeling van Schiedam, waar hij logeerde”. (pag. 21).

En na zijn preek te hebben gehouden, die Freek overweldigd had, als de jongen hem staat op te wachten om de prediker nog één maal te zien, als hij de consistoriekamer verlaat: „Daar maakte 'n kleine figuur zich los uit het duister van de deur. Met 'n ietwat waggelende gang kwam hij aanwandelen, in een groene demi, die in het valsche licht van een straatlantaren akelig opkleurde. Hij droeg 'n zwarte flambard; onder de ene arm hield

hij 'n grote paraplu, terwijl hij met de andere languit slingerde. Hier was hij vlakbij nu; niet meer imposant, maar klein, mismaakt". (pag. 28).

Zo is en blijft Arjens voor hij tot hoogleraar benoemd wordt: „Veel leed hij om z'n gebrek. Ja, als hij préekte, dan kwam hij met gezag; z'n ambt tilde hem boven alle schaamte uit. Maar de pijn om die mismaakt-heden, die z'n verhouding tot de mensen scheefgetrokken had en 'n schuwe huismus van hem had gemaakt, vlamde daarna weer periodiek in hem op. Toen, na meer dan 'n jaar kwam — beschamende verhooring van een nimmer uitgesproken gebed — de benoeming tot professor". (pag. 100).

Zo is en blijft Arjens voor hij eenmaal hoogleraar is geworden, bijvoorbeeld als hij het woord neemt op de door Rijnsdorp beschreven theologenconferentie: Arjens „heeft zich zo opgesteld, dat niemand hem van achteren kan zien. De wand van 'n kuil dekt hem voor 'n deel van de altijd pijn doende blikken". (pag. 216).

* *
*

Wie Rijnsdorp uitsluitend zou willen beoordelen naar het literaire gebruik dat hij maakt van zijn symbolen, wordt misschien niet bevredigd. Maar wie de zin van zijn symbolen eenmaal verstaat en weet toe te passen, en er ook in zijn overwegingen bij het lezen van dit boek mee weet te werken, zal dit boek gaan waarderen als een welkom en uitgestrekt oefenterrein voor de menselijke geest, voor zover deze werkelijk nog wenst door te dringen in allerlei achtergronden van het kerkelijk leven in gereformeerd Nederland, met name die achtergronden die lang niet altijd of zelfs zelden of nooit ter sprake komen.

Want met enkele gegevens geeft Rijnsdorp steeds duidelijk in deze roman aan dat het onjuist is de kerkelijke wereld alleen maar naar zijn sacrale zijde te bezien, maar dat wij ook de intens menselijke zijde van ons kerkelijk leven moeten leren verstaan.

Wij vernemen in dit boek welk een immense invloed deze hoogleraar Arjens op zijn omgeving uitoefende, maar Rijnsdorp komt tevens op voor zijn menselijke kant: hoe hij in de huiselijke kring vaak prikkelbaar en sarcastisch kon zijn (pag. 100), en in de omgang, als menig leider en genie, soms wantrouwend en achterdochtig (pag. 255), en nog zoveel meer!

Op die menselijke zaken, naast alle idealisme van taak en roeping, wijst Rijnsdorp met bijna grof-rake lijnen, wanneer hij de aanvangende samenwerking aangeeft tussen de hoogleraar Arjens, student Zwingelspaan en

de bijna failliet zijnde uitgever Mons, misschien wat té eenzijdig, als het bij die uitspraak bleef in dit boek, maar misschien ook opvoedend voor een kerkvolk dat wel eens aan sacrale leidersverering lijdt: „Zo brengt God de mensen bij elkaar. Freek, de dromerige student, die 'n ontdekking heeft gedaan en zich daar helemaal aan optrekt, omdat hij geen vader heeft en zonder een vader niet leven kan. Arjens, die een bochel heeft, die hij wil verbergen en die daarom zichzelf wil verbergen, altijd en overal. Mons, die nog juist de moed der wanhoop bezit om een laatste kans te wagen". (pag. 115—116).

Ik denk wat deze hier door Rijnsdorp aangegeven menselijke zijde van Prof. Dr. J. Arjens betreft, aan een zojuist verschenen boek van de allerm minst Christelijke schrijver S. Vestdijk: „Het glinsterend pantser". Ook daarin wordt ons de droeve gereformeerde jeugd beschreven van een zeer begaafde jongeman, een latere dirigent, die grote indruk maakte op zijn omgeving. Op de laatste pagina's 303 tot 306 wijst de schrijver op de verborgen tragiek die er ligt in het mens-zijn van deze vermaarde dirigent Victor Slingeland.

Waar echter Vestdijk in deze roman alle waarheden van de Openbaring loochent en niet in rekening brengt, kan hij uiteindelijk de diepte van het mens-zijn niet kennen of ook maar peilen. Want terecht heeft Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven ons steeds geleerd dat wie de Openbaring loochent zich daarmee berooft van zeer veel gegevens omtrent ons mens-zijn, die wij niet kunnen missen.

Maar juist daarom is het zaak van nuchterheid en eerlijkheid dat de Christen, die wél wil rekening houden met de gegevens van de Openbaring, ook zeer precies zich rekenschap geeft van alle facetten van het mens-zijn, ook waar de mens optreedt in de dienst der Kerk. Ook daar ontplooit zich de volle mens met al zijn mogelijkheden en onmogelijkheden, vandaar dat men ook daar de mens eerst kan verstaan wanneer men zijn mens-zijn én de daaraan verbonden beperkingen volop in rekening brengt!

Het is van groot belang dat Rijnsdorp ons daarop in deze roman, die vooral over theologen handelt, nog eens ernstig gewezen heeft. Want wel worden daardoor sommige zaken voor ons ingewikkelder, vooral wanneer wij soms gewend zijn alleen de sacrale zijde van het kerkelijke leven te bezien, maar uiteindelijk wordt onze blik, doordat wij meer gegevens uit de totale werkelijkheid ter beschikking krijgen, die tóch allemaal meespelen, verruimder, scherper en dus beter!

(Wordt vervolgd).

G. PUCHINGER.

kerkmuziek: als van Goddelijke, en niet van muzikale-menselijke aard. Toen David zijn zoon Salomo instructies gaf voor de tempeldienst, zei hij voor zijn dood: „vierduizend lofzangers des HEEREN, met instrumenten die ik gemaakt heb om lof te zingen" ⁶⁾. Ook bij de reformatie van Hizkia is sprake van Leviëten in de tempel, met cymbalen, luiten en harpen, naar het gebod van David, Gad en Nathan, „want dit gebod was gegeven door de HEERE, door bemiddeling van zijn profeten" ⁷⁾.

Vandaar dat de Schrift soms ook kortweg spreekt van „instrumenten Davids" ⁸⁾, zonder dat hierover misverstand kan bestaan, als zou het niet over de instrumenten der muziek Gods gaan. Ja, op één plaats is sprake van de onderscheiding: „het gezang des HEEREN" met „de instrumenten Davids" ⁹⁾. Blijkbaar is hier de profetische dichter van het lied anoniem geweest, en was de vervaardiger der instrumenten alleen bekend.

Wanneer wij de oudtestamentische muziek-instrumenten „instrumenten der muziek Gods" noemen, of ook „Goddelijke instrumenten", dan betekent het woord Goddelijk dus niet iets in de zin der griekse klassieken, die er „subliem, verheven" mee bedoelden; maar dan betekent „Goddelijk" eenvoudig „tot Gods eer".

* *
*

Er is heden ten dage veel rumoer rondom het „koninklijk instrument". De ontwikkeling van het kerkorgel, die soms ongemerkt en soms in negatieve richting gaat, kan bij tijden stootsgewijs gaan. Vandaag gaat de ontwikkeling stootsgewijs; en dat betekent: enig gerucht, enige trillingen in de periferie, en straks weer terugval in de tredmolen der gelijkmatigheden.

We moeten ons maar niet teveel laten verontrusten door het ademloos geschreeuw dergenen, die menen dat de kerkorgelbouw anno 1930 is begonnen. Want wel is toen de zg. Orgelreform ingezet — als gezonde slingerbeweging, welke zich losmaakte van de uiterste romantiek — maar voor wie ook toen zijn oren reeds open had is het duidelijk, dat de slingerbeweging thans het andere uiterste is genaderd. In plaats van de uiterste homophonie naderen we thans het orgel van de uiterste polyfonie. In plaats van de variatie der klankstérkten krijgen we nu slechts de variatie der klankkleuren. In plaats van de vele grondtonen krijgen we nu de vele boven-tonen. In plaats van de grove lijnen naderen we het orgel der volmaakte onbelijndheid. In plaats van de terecht gewraakte „Choralbegleitungsmaschine" laven wij onze oren thans aan rinkelende, en tinkelende klokkentonen, welke steeds minder geschikt zijn om de kerkzang te leiden, te steunen en te versieren ¹⁰⁾.

Spraken onze vaders „van een deftig Orgel", — een hoogleraar in de muziekwetenschap verklaarde, dat men tegenwoordig een orgel alleen nog goed vindt, wanneer het schel klinkt. In een kwarteeuw zijn we van het orgel-met-uitsluitend-grondstemmen genaderd tot het orgel-met-uitsluitend-vulstemmen. De overdadig verfijnde intonatie wordt vervangen door een overdaad aan grove en onwelveogelijke bijgeluiden. In plaats van witte ondertoetsen met zwarte boventoetsen streven we thans naar witte boventoetsen en zwarte ondertoetsen. In plaats van de ergerlijke onvolkomenheden der pneumatische tractuur ¹¹⁾ smullen we thans groepsgewijs van de ergerlijke onvolkomenheden der mechanische tractuur.

Zietdaar, een weinig geaccentueerd, de achtergronden van het hedendaagse orgelrumoer. En zalig, wie aan deze dingen niet geërgerd wordt.

⁶⁾ 1 Kron. 23 : 5.

⁷⁾ 2 Kron. 29 : 25. (N.V.)

⁸⁾ 2 Kron. 29 : 26.

⁹⁾ 2 Kron. 29 : 27.

¹⁰⁾ In de N.R.Ct van 26-1-1957 lezen we over twee orgels in een kerkgebouw: „Wel kreeg het oude orgel de kans zichzelf te verdedigen, toen het zich bij de begeleiding van psalm 100 mocht laten horen. Een betere verdediging voor het oude orgel... was niet denkbaar. Het nieuwe orgel bleek bij een niet geheel bezette kerk niet in staat de gemeentezang te leiden".

¹¹⁾ tractuur: regeersysteem tussen toets en pijp, welk systeem mechanisch, pneumatisch of electrisch kan zijn, of een combinatie van deze mogelijkheden.

INSTRUMENTEN DER MUZIEK GODS

Toen Davids koninkrijk definitief was gevestigd, en hij — als de grootste koning van Israël, en voorloper van de Koning der koningen — zijn troon bestegen had, zorgde hij meteen dat ook de ark naar Jerusalem werd overgebracht. De ark, met de daaraan verbonden cherubim, symboliseerde immers de woonplaats des HEEREN. En David wilde geen vast dak boven zijn hoofd hebben, of ook voor de HEERE, die in zijn omzwervingen naast hem was gebleven, moest een vaste woonplaats in de koningsstad worden ingeruimd. Hier zou Hij wonen naar zijn lust, hier was in eeuwigheid zijn rust ¹⁾.

U weet dat hier de dienst van levietische zangers en speellieden zijn instelling vond. Met het oog op het gedurig offer (d.i. de morgen- en avonddienst) stelde David ieder op zijn eigen plaats en rooster, die door de HEERE was aangewezen om Hem bijzonder te dienen. Naast de priesters en de offeraars waren daar de zangers en de speellieden, „met instrumenten der muziek Gods", zoals de statenvertaling luidt ²⁾. Op een andere plaats staat, dat „de Leviëten de HEERE prezen, dag op dag, met sterkluidende instrumenten des HEEREN" ³⁾.

¹⁾ Ps. 132 : 9.

²⁾ 1 Kron. 16 : 42.

³⁾ 2 Kron. 30 : 21.

De nieuwe vertaling spreekt hier niet precies van „instrumenten der muziek Gods" of van „instrumenten des HEEREN", maar noemt ze „ter ere Gods" en „tot lof van de HEERE". Overigens wordt daarmee de oorspronkelijke aanduiding niet teruggenomen, maar beter weergegeven.

Voor organisten, die het zg. „koninklijk instrument" bespelen in de samenkomsten der gemeente, moet het wel een kostelijke gedachte zijn, dat dit „koninklijk instrument" naar Bijbelse lezing feitelijk „Goddelijk instrument" mag heten. Alleen zal het goed zijn, dan nauwkeurig na te gaan, wat de Schrift hiermee bedoelt.

Bij de inwijding van de tempel komen we dezelfde term tegen: „de Leviëten met de muziekinstrumenten des Heeren, die David gemaakt had om de HEERE te loven" ⁴⁾.

Wanneer dan ook later, bij de terugkeer van Nehemia, de eredienst hersteld wordt, lezen we opnieuw van „muziekinstrumenten van David, de man Gods" ⁵⁾. Het is duidelijk, dat het hier niet om een liefhebberij van een muzikale koning ging, maar om de wil Gods, welke door koning David is uitgevoerd. Dit blijkt onweerlegbaar uit de Schrift, welke geen twijfel overlaat over de oorsprong der

⁴⁾ 2 Kron. 7 : 6.

⁵⁾ Neh. 12 : 36.

Want alle apostelen van de hedendaagse Orgelreform zijn geboren na de uitvinding van buskruit en zwart naaigaren, waarom wij hun producten met gepaste kritiek tegemoet mogen treden. En hoe hartstochtelijker wij ons in de armen der extremisten werpen, des te moeilijker zal het ons zijn — wanneer de pendelbeweging zijn retour neemt — om straks niet in de achterhoede te geraken.

* *
*

Het wil ons voorkomen, dat wij goed doen met naar de Schrift te luisteren, waar deze een helder licht werpt op de cultuurverschijnselen van onze dagen.

Want willen wij het orgel behouden als koninklijk, beter gezegd als Goddelijk instrument, dan moeten wij de gelukkige synthese weten te vinden tussen het Schriftonderwijs en de les der cultuurgeschiedenis. Zou de ontwikkeling van het orgel ons uit de hand lopen — en de extremisten maken het doelbewust steeds minder geschikt voor de gereformeerde eredienst, steeds meer geschikt als modern polyfoon solo-instrument — dan zou dit het einde kunnen betekenen van ons „instrument der muziek Gods”.

Want waarin schuilt het wezen van het kerkorgel, sedert Huygens zijn pleidooi schreef over het „gebruik” van het orgel? ¹²⁾ In het „vergeselschappen” van de gemeentezang; d.i. in het steunen, leiden en versieren van de lofzangen Israëls, **precies** zoals de oud-testamentische instrumenten der muziek Gods het deden. Laten wij de les van Huygens onthouden: dat in de eredienst niet het orgel een zelfstandige boodschap heeft te brengen, — maar dat in de eredienst het Woord spreekt, en het geloof antwoordt. Want Huygens sprak hier naar de Schrift: aangezien het geloof is door het gehoor van het gepredikte Woord, en aangezien wij zingen omdat

wij geloven. Want met het hart geloven wij tot rechtvaardigheid, maar met de mond belijden wij ter zaligheid ¹³⁾.

De HEERE wil vandaag nog wonen bij zijn volk. Hij wil van ons gebeden zijn. Hij wil luisteren naar onze psalmzang. Hij luistert zelfs met blijdschap naar ons orgelspel. Althans wanneer dit spel niet de kerkzang belemmert of ontsiert; maar aanmoedigt, steunt en versiert. En dit betekent dat we er ons met de orgelbouw maar niet van af kunnen maken, als zou het instrument bijkomstig zijn. We kunnen bij de ontwikkeling van ons „koninklijk instrument” net zo min leunen op wat-altijd-zo-geweest-is, — als op wat goed heet, omdat het ultra-modern is. Wij kunnen onze kerkzang net zo min laten ondergraven door brullende bazuinen, als laten overwoekeren door vulstemmen van prikkeldraad. En noch de 16e eeuwse cymbelster ¹⁴⁾, (die per saldo slechts Ohrenkitzel en show betekende), noch de 20e eeuwse symbolster (welke per saldo slechts show en Ohrenkitzel betekent) mag het symbool van ons orgelideaal zijn.

Wil de HEERE blijven wonen bij Zijn volk, dan troont Hij op de lofzangen Israëls ¹⁵⁾. En dan zal het onze taak zijn om die lofzangen te schragen met doelmatige, schone en „sterkklinkende instrumenten der muziek Gods”. Want alleen op deze wijze zijn onze organisten zelf „instrumenten ter ere Gods”.

D. W. L. MILO.

¹²⁾ C. Huygens „Gebruyck of Ongebruyck van 't Orgel in de Kercken der Vereenighde Nederlanden”, 1641.

¹³⁾ Rom. 10 : 17 ; 2 Cor. 4 : 13 ; Rom. 10 : 10.

¹⁴⁾ cymbelster: een laatmiddeleeuws speeltuigje, bestaande uit een vergulde ster in het orgelfront, die langzaam rondraait, begeleid door enkele klokkentootjes; in de Nicolaikerkerk te Utrecht werd dit jaar een orgel met zulk een ouderwets register in gebruik genomen.

¹⁵⁾ Ps. 22 : 4.

Zending

Het Apostolisch fundament

Wanneer we ons verdiepen in het werk van de kerk-in-aanbouw, dan moeten we wel heel goed weten of de grondslagen goed zijn. Op wat voor fundament bouwen wij? En dat zal beslissend zijn voor de beantwoording van de vraag of we op de bouwsteiger van Christus aan het werk zijn, of niet.

We raken hier aan het netelige vraagstuk van de oecumenische beweging en komen in aanraking met het machtige bouwwerk van de wereldraad der kerken.

Hier moeten we ons herinneren het woord van Paulus in Efeze 2 : 20 : „Gebouwd op het fundament van apostelen en profeten”. Een simpel kerkgebouwtje ergens in de rimboe mag de naam dragen van tempel in de Here, als het maar gebouwd wordt op het apostolisch fundament. Ook al staat daar dan naast een machtige, mooie kerk, wat mij betreft een imponerende kathedraal, met een indrukwekkende liturgie, maar niet gebouwd op dat enige apostolische fundament en niet gebouwd op de uiterste hoeksteen Christus. Het fundament bepaalt of een gemeente tempel en woonstede Gods heten mag of niet.

We stuiten in onze tijd overal op het verschijnsel van de oecumenische beweging. Waar ge ook komt: de mensen hebben de mond vol over oecumenische perspectieven. En allen worden begoocheld door het visioen van de oecumeniteit van de kerk. En ook wij willen niet graag doorgaan voor geborneerde en enghartige zielen. Wij belijden toch niet voor niets de Unica Katholica, een heilige ALGEMENE christelijke kerk.

Hoe goed het is, daarin te roemen en oog te hebben voor de katholiciteit der kerk, we hebben niet minder en zelfs in de eerste plaats te letten op die eigenschap der kerk die met name genoemd wordt in de belijdenis van Nicea: ik geloof een heilige algemeene en apostolische kerk. We hebben te maken met de apostoliciteit der kerk. We zullen dus met deze beide hebben te rekenen: branden van heimwee naar de UNICA Katholica; maar niet minder in brand staan voor de

ecclesia APOSTOLICA catholica. We zullen terwille van de breedte de diepgang niet mogen verliezen. En hoe smartelijk het ook is: liever een kleine gemeenschap vormen, welke staat op het fundament van apostelen en profeten dan opgaan in een brede kerkgemeenschap waarvan het fundament niet hecht is. We zullen vóór alles moeten volharden in de léér-der-apostelen. Wie hun woord bewaart bewaart de eenheid, wie hun woord verlaat breekt de eenheid. De gemeenschap aan deze leer is alleen waarborg voor de gemeenschap aan den Vader en aan Zijn Zoon Jezus Christus, 1 Joh. 1 : 1—4.

We kunnen nu niet anders dan dankbaar zijn dat voor deze vragen van de apostoliciteit meer aandacht is dan enige jaren geleden. De waarheidsvraag komt steeds meer in het centrum te staan.

Actueel blijven deze vragen, omdat van de zijde van de Wereldraad van Kerken en de Internationale Zendingsraad steeds weer aandrang wordt uitgeoefend om toe te treden tot deze organisaties. Maar de zwaarigheden aan dat toetreden verbonden worden met de dag groter, en niet kleiner.

We willen enige lectuur noemen waaruit blijkt dat in de situatietekening van verschillende auteurs de waarheidsvraag centraal gesteld is. We hopen op een en ander nog wel in te gaan.

Dr J. C. Gilhuis bespreekt deze vragen in zijn prachtig proefschrift: Ecclesiologische aspecten van het zendingswerk, 1955 verschenen bij J. H. Kok N.V. te Kampen, in het vierde hoofdstuk: Het oecumenisch aspect. Ook dr J. M. Vlijm behandelt deze waarheidsvragen uitnemend in zijn dissertatie: Het religiebegrip van Karl Barth, wanneer hij in het eerste hoofdstuk beschrijft de worsteling om de waarheid vanaf de eerste wereldzendingconferentie te Edinburgh 1911 tot de laatste toe. Temeer belangrijk waar de figuur en het werk van de wereldbekende prof. dr Hendrik Kraemer in het middelpunt van die strijd gestaan heeft. En diens laatste boek gaat ook breed op de vragen rondom deze kwesties in. De leer-der-apostelen, ja, daarover gaat de strijd.

We behoeven niet breed in te gaan op de spanningen in de gebonden Gereformeerde Kerken, waar vóór- en tegenstanders van de Wereldraad elkaar maar niet kunnen vinden. En het mag de aandacht niet ontgaan dat een man als Prof. dr S. Zuidema onlangs in het publiek verklaarde vroeger een gematigde voorstander te zijn geweest van de Wereldraad. Maar hij tekende nu de invloed van Karl Barth zonder welke de Wereldraad niet te denken is.

Het is natuurlijk nodig om goed te weten hoe nu de verhoudingen precies liggen. Daartoe is nodig kennis te nemen van een artikel van Graaf van Randwijck, die in het enige nederlandse zendingstijdschrift „De Heerbaan” aandacht vraagt voor de Samenwerking of samensmelting van Wereldraad van Kerken en Internationale Zendingsraad. We verheugen ons erover dat hij zo breedvoerig de waarheidsvraag aan de orde stelt. Zo nodig willen we graag op een en ander nader ingaan.

Laten we tot slot allen, die aandacht hebben voor deze oecumenische vragen, verwijzen naar een werk, dat onder ons nog geen voldoende bekendheid geniet.

We bedoelen het uitnemend gedocumenteerde werk van nu Dr C. van der Waal, Antithese of Synthese? uit het jaar 1951, en uitgegeven bij Boersma te Enschede. Hij beschrijft en toetst de gehele oecumenische beweging. Om u enig idee te geven van wat zoal aan de orde wordt gesteld, volg hier een zeer korte inhoudsopgave: Toetsing der oecumenische beweging noodzakelijk; de wortels van de oecumenische beweging; de groei; het oordeel der Schrift over de oecumenische beweging; de gereformeerde kerken in Nederland en haar houding tegenover de groeiende oecumenische beweging; en tenslotte: de Gereformeerde Kerken die zich niet vrijmaakten, in de greep der uitgegroeide oecumenische beweging. In al deze hoofdstukken wordt aandacht gevraagd voor het fundament der kerk. Voor het apostolische fundament. Nuchterheid gebiedt, niet te dwepen met het drogbeeld van de katholiciteit der kerk, wanneer men het ter pláátse op de bouwsteiger van Christus niet eens is over het apostolische fundament; om er dan nog maar over te zwijgen, hoe men denkt over de uiterste hoeksteen zelf. Het is helaas meer gebeurd, dat de bouwlieden deze kostbare hoeksteen verachtelijk hebben verworpen.

D. K. WIELENGA.

Aspecten van de kerkelijke reformatie¹⁾

Over dit onderwerp sprak Professor P. Deddens, als rector, ter gelegenheid van de sluiting van de lessen aan de Theologische Hogeschool bij het aanbreken der grote vacantie.

Prof. Deddens koos als uitgangspunt voor zijn toespraak de bekende woorden van de apostel Paulus in de aanhef van Romeinen 12, waarin de gelovigen, en zeker niet het minst de a.s. dienaren des Woords, worden opgeroepen tot ononderbroken dienst, ook in de vacantie. Op allen rust de plicht te beproeven, te keuren, welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God is, telkens

opnieuw, in elke situatie van het leven. Spr. wilde ditmaal inzonderheid stilstaan bij deze dienst, in zoverre hij in verband staat met de herhaaldelijk door God geschonken kerkelijke reformatie, met name die van de 16e eeuw. Achtereenvolgens werd daarbij aandacht geschonken aan de auteur der reformatie, haar karakter en haar obligatie.

¹⁾ Prof. Deddens stond zijn bij de sluiting der lessen aan de Theol. Hogeschool gehouden toespraak ter publicatie aan ons blad af. In verband met de plaatsruimte wordt met zijn toestemming daarvan het volgende uittreksel gepubliceerd. (Red.)

Prof. Deddens wees erop dat men gewoon is te spreken van „oorzaken” en „voorbereiding” van de reformatie, met het oog op allerlei menselijke factoren, die op het ontstaan der Hervorming van invloed zijn geweest. Het gevaar van deze beschouwingswijze is reeds door Calvijn scherp geformuleerd, toen hij schreef: „Als mensen zich met de historie bezighouden, dan is het om over dit of dat te raaskallen, zonder eraan te denken wat God gedaan heeft”. Wie echter het werk Gods beziet, zal de Reformator moeten toestemmen: „het is een zee en een peilloze diepte van wijsheid”; (dit zouden we gewaarden) als we reine en heldere ogen hadden, die niet vertroebeld zijn, zoals thans het geval is”.

Wat Calvijn opmerkt, geldt in volle kracht voor de Reformatie der 16e eeuw. Primair zijn niet de ontevredenheid der mensen over religieuze en kerkelijke of ook de maatschappelijke en sociale toestanden en de bezinning op verbetering en vernieuwing. Achter al deze factoren werkte de Here, die souverain mensen gebruikt en in dienst neemt. Hij is het die de mensheidsgeschiedenis leidt en voortstuwt, en zoals voorheen deze historie cirkelde om het oude Bondsvolk, zo blijft in later eeuw Zijn kerk de spil waaromheen de geschiedenis zich beweegt; Zijn kerk, die Hij wil continueren en zuiveren in de reformatie. Daaraan moet alles dienstbaar zijn: ook de geschiedenis en de gesteldheid der volkeren, de wisselende internationale verhoudingen en binnenlandse verschuivingen, in één woord: de toestanden en gebeurtenissen op elk levensgebied; als het juiste tijdstip daar is, schenkt de Here reformatie.

Die Reformatie had niet evengoed vroeger of later kunnen komen. Alles heeft zijn bestemde tijd; Gods werken sluiten onderling aaneen; de geschiedenis is geen chaos, maar ze staat onder de doelbewuste, steeds op het doel gerichte en dat einddoel in geen enkel detail verwaarlozende voorzienigheid Gods. Alleen: we belijden dat wij slechts een klein stukje van de zaak zien, de uiterste einden van Gods wegen (Job 26:14); een mens kan het werk, dat God gemaakt heeft, niet uitvinden van het begin tot het einde (Pred. 3:11). Ook het werk der Reformatie kunnen we nimmer tot op de bodem doorgronden. Prof. Deddens schetste uitvoerig de dwaalwegen, waarop de middeleeuwse kerk verdoold was geraakt. De macht der historie, het schema natuur-bovennatuur, de vereenzelving van de kerk met het Godsrijk, de scheiding van geestelijken en leken, nauw verbonden met het clericalisme — ogen-schijnlijk liet God dit alles passeren, maar in feite ontbrandt daardoor Zijn toorn. Tot uiterste beschaming laat Hij aan geheel de wereld zien, hoe diep zelfs de mannen aan de top van de hiërarchische pyramide gevallen waren, en hoezeer onder hen de zonden van onwettige huwelijken en simonie (het kopen en verkopen van kerkelijke ambten en bezittingen voor geld) schering en inslag waren.

Als echter geestelijkheid en kerkvolk in brede lagen God verlaten, aanschouwt Hij Zijn verbond en arbeid Hij aan het herstel en de zuivering van Zijn kerk. Hij bereidt een plaats voor kerkelijke reformatie. Als bakermat verkiest Hij Duitsland, waar de opkomende territoriaalstaten de anti-Hervormde Keizer de voet dwarszetten, en Luther in Frederik de Wijze een, zijn bijnaam waardige, beschermheer vond. Vervolgens verkiest Hij Zwitserland, waar het Eedgenootschap der 13 kleine republieken op geweldige strijdmachten zijn langbegeerde vrijheid had bevochten en zich van de pauselijke heerschappij onafhankelijk had gemaakt.

De Here bereidt niet alleen plaats voor de reformatie; Hij zorgt ook, dat ze een **klankbodem heeft**. Hij wekt groeiende weerzin tegen herders, die in de hogere regionen veelal hun hebzucht en zedeloosheid botvierden, en tegen een lagere geestelijkheid, die zich onderscheidde door ergerlijke wandel, onkunde en luiheid. Alom wordt bij de mensen openbaar misnoegen, leegheid en onrust. De berichten uit die tijd spreken ervan, hoe land na land, stad na stad wordt aangestoken door het voorgevoel: „er gaat iets nieuws, iets groots gebeuren”.

Eer dit plaats grijpt, brengt de almachtige Auteur Luther tot reformatie. Prof. Deddens tekende de weg, waarlangs Luther geleid

werd, alvorens hij als Reformator optrad. De Here leidde hem als een geblindeerd paard bij de teugel, zoals Luther later zelf verklaarde. En God bewerkte dat hij overal het hoofd stootte.

Noch het klooster, noch de mystiek, noch de bestudering der kerkvaders, noch een leven van zelfkastijding en vasten brachten zijn opgejaagd hart tot rust. De Here houdt evenwel nog dichter op hem aan: hij wordt professor aan de hogeschool te Wittenberg, en wijdt zich aan de exegetische der Psalmen. En dan (tijdens de „Turmerlebnis”) gaat hem eindelijk het volle licht op. Plotseling ziet hij klaar in dat de „gerechtigheid Gods” niet is de wrekende rechtvaardigheid van een toornend God, maar de door God, in Jezus Christus, om niet geschonken en toegerekende gerechtigheid. De Here is het, die Luther vervolgens tot het protest van de 95 stellingen en tot het publiceren van zijn drie reformatie geschriften brengt, en tenslotte moed geeft voor de beslissende daad: de verbranding van de pauselijke bul en de pauselijke wetten.

Met de andere reformatoren ging het evenzo. Ze zijn eerst door Gods genade en aan Zijn hand gereformeerd geworden, om daarna de „goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God” te volgen in de kerkelijke reformatie. Prof. Deddens citeerde de brief van Calvijn aan kardinaal Sadoletus, die op dit punt duidelijke taal spreekt. God, die niet zoals wij, Zijn materiaal vindt, maar het maakt, rustte Calvijn door wat hij in zijn leven ervoer, uit met al datgene, wat hij nodig had om zijn reformatie taak te vervullen, gelijk spr. in bijzonderheden aanwees. Niet anders staat het met De Cock en zijn strijdmakers, Kuyper en zijn wapenbroeders, de voorgangers in de jongste reformatie. Zij zouden stellig hebben beaamd het woord, door August Herrmann Francke gesproken, toen men zijn stichtingen prees: „Dit heeft de Here gedaan, ik ben eigenlijk niet meer dan toeschouwer van Zijn werken geweest”.

Handelend over het **karakter** van reformatie der kerk, waarschuwde Prof. Deddens

Gezinsleven

Elke wijze vrouw bouwt haar huis (Spr. 14:1)

Naast het huis de school.

De klacht is algemeen dat in menig huis, ik zou haast geneigd zijn te zeggen: in schier alle huizen, de huiselijkheid ontbreekt. En dan rijst de vraag: „hoe komt dat toch?”

De huizen worden al beter; de eisen, waaraan een nieuw gebouwde woning heeft te voldoen, worden al strenger. De meubilering wordt al luxueuzer. Vergelijk de stoelen, waarmee onze ouders en grootouders het moesten doen, en die vaak van geslacht op geslacht overgingen, met de moderne zitjes: stoelen, chapeaus, fauteuils, „banken”, die — niet het minst door het afbetalings-systeem — voor elke jonge huisvrouw beschikbaar zijn. Een orgel was voor verreweg de meesten een ongekende weelde, nu brengt de radio voor een koopje „allerhande soorten van muziek” onder ieders bereik. Geisers en douche-cellen mogen in geen nieuw gebouw huis ontbreken. En zo zouden we door kunnen gaan. Ja, oppervlakkig gezien zouden we verwachten dat de huiselijkheid toe zou nemen, en het verlangen om in huis te zijn sterker zou worden.

Toch is het omgekeerde het geval. Van de meesten zou gezegd kunnen worden, wat we van Ruth lezen: „iemand, die weinig thuis zit”.

Het gros verschijnt zo laat mogelijk in eigen huis, en verdwijnt weer zo gauw mogelijk.

Vanwaar dit verschijnsel, dat een teken des tijds mag worden genoemd?

Laat ik beginnen met op te merken, dat hetgeen een „huis” maakt tot een „te huis” is: de beslotenheid, de intimiteit van het gezin; het besef van elkaar nodig te hebben

voor het gevaar, dat men de woorden reformatie, reformeren, reformatie gebruikt, zonder in rekening te brengen dat het gaat om de reformatie der **Kerk!** Het is dan ook onjuist te gewagen van „Reformatoren voor de Reformatie”, met welke benaming men somtijds mannen als Wessel Gansfort e.a. aanduidt. Terecht oordeelde Ritschl: „die mannen hebben niets gereformeerd, noch inzake de leer, noch inzake het instituut der kerk”. Prof. Deddens keerde zich tegen Prof. Nauta, die in dit verband spreekt van „reformatie stromingen”. Reformatie betekent de erkenning van de volstreekte heerschappij van Christus over Zijn kerk, met verwerping van bindingen, opgelegd door mensen, die zich als machthebbers der kerk hebben opgeworpen, en allen, die zich tegen hen stellen, onder beschuldiging van afval of scheurmaking uitwerpen.

De rector sprak tenslotte over de **obligatie** der reformatie, m.a.w. de verplichtingen die uit haar voor ons voortvloeien. Prof. Deddens noemde zeven punten:

- 1) het kennen van de daden Gods in de geschiedenis van Zijn volk (cf. Ps. 78).
- 2) de erkenning, dat de zaak van de kerk de zaak van God is, hetgeen dient terug te houden van kleinmoedigheid, vanwege het kleine getal getrouwen.
- 3) de opwekking door woord en wandel(!) van de achtergeblevenen om zich alsnog van onschriftuurlijke bindingen en hiërarchie vrij te maken.
- 4) de verplichting om het werk der reformatie, — Prof. Deddens noemde met name de vrijmaking — niet door de levenspraktijk te bagatelliseren. Wij kunnen niet doen, alsof er niets gebeurd is.
- 5) De roeping om de toekomst van de kerk in Zijn hand te laten.
- 6) De noodzakelijkheid om elkaar op te wekken Gods grote daden in gedachtenis te houden, gelet op de zeer reële mogelijkheid van spoedige afval.
- 7) De eis om aan de voorgangers in die reformaties niet voorbij te gaan. Niet dan tot eigen schade kan men de schriftelijke nalatenschap van Luther en Calvijn, Kuyper en Schilder verwaarlozen.

en op elkaar aangewezen te zijn; de plaats, waar men steun zoekt, steun vindt en steun geeft; waar men „onder ons” is; blijft binnen de vier muren. Daar heeft de „buitenwereld” niet mee te maken.

Dat is een van de karakteristieken van het gezin, dat wondere maaksel van de scheppende almacht van de goede God.

En hoe meer deze eigen-aardigheid van het gezin bewaard blijft en tot ontwikkeling komt, des te heerlijker bloeit het gezinsleven op, en wordt de zegen daarvan door allen, ouders en kinderen, broers en zusters, ook door de dienstbaren, begeerd en genoten.

Maar ook omgekeerd: Waar de leden van het gezin al mee de hulp en steun en leiding, die ze behoeven, van buiten verwachten, en ze daar zoeken; hoe meer ze anderen deelgenoten maken van hun vreugden en droefheid, inplaats van hun eigen huisgenoten; — hoe meer de waarde van het gezinsleven daalt in aller achtung en de spreuk „Oost, West — thuis best!” al meer vervangen wordt door het: „Oost, West — thuis ook niet altijd even best!”

En nu is dit het merkwaardige, en tegelijk het noodlottige, dat de ontwikkeling van onze tijd gaat in de richting van het middelpunt-vliedende krachten.

Zoals de Heere het heeft verordend, zullen de ouders hun kinderen onderwijzen en opvoeden. En dat in de vreze des Heeren; in de wegen van het Verbond; in de Heilige Schriften. Niet bij tijden en gelegenheden, maar altijd door. Het hele gezinsleven moet zijn een leerschool der godzaligheid. En tegelijk leerde de moeder haar dochter de huis-houdelijke bezigheden, vroeger spinnen en weven; later breien en naaien en andere

handwerken; het bereiden der maaltijden, het schoonmaken enz. enz. En de vader leidde zijn zoons op in zijn eigen handwerk; de boer leerde zijn zoons het boerenbedrijf; de jongens van de timmerman leerden van hun vader het timmeren; de jongens van de schipper leerden van hun vader van jongs af de geheimen van de scheepvaart enz.

Zo bleef het gezin intact, tot de kinderen volwassen werden en ieder zijn eigen gezin stichtte. Maar langzamerhand veranderde dit alles, in al vlugger tempo en in al groter omvang.

Dat begon reeds met het onderwijs. De ouders zagen geen kans meer, hun kinderen voldoende onderwijs te geven, en zeker niet toen de overheid bepaalde eisen ging stellen, waaraan het onderwijs had te voldoen. Met het gevolg, dat er alom scholen werden gesticht, waarheen de ouders hun kinderen zonden. Eerst lagere scholen, later scholen voor uitgebreid onderwijs, voor middelbaar onderwijs, voor hoger onderwijs. Maar dan ook vakscholen: voor jongens, later ook voor meisjes. Zelfs ook scholen voor de kleuters.

Wat dat alles voor het gezin betekent, daarover graag een volgende keer.

HUISMANS.

Onderzoek naar het persoonlijk geloofsleven

Het was bij een kerkvisitatie, dat de vraag gesteld werd, of er dan bij het ambtelijk huisbezoek ook niet een onderzoek moest gedaan worden naar het persoonlijk geloofsleven?

U begrijpt wel, wat met deze vraag werd bedoeld. Moet een ouderling aan een broeder of zuster der gemeente vragen: hoe staat het met u? — hoe is het met u geestelijk leven? — is er bij u ook een opwassen en toenemen in de genade en kennis van Christus? — zijt ge bereid om te sterven?

We zijn geen bewonderaar van zulke vragen bij het huisbezoek. Er kunnen omstandigheden zijn, dat men een gemeentelid, die zich in woord en wandel niet als een gelovig christen openbaart, rechtstreeks de vraag stelt: maar hoe staat het toch met u? — is het met uw Godsvrucht wel in orde? Maar heel anders wordt het, als men zonder bepaalde reden, als eis van het huisbezoek, tegenover ieder en bij ieder meent het geestelijk dieplood te moeten uitwerpen.

We oordelen, dat dit niet nodig en ook niet wenselijk is. Niet nodig. Want als de ouderlingen op het huisbezoek met de broeders en zusters in de gemeente spreken over de HEERE en Zijn dienst en over het gehoorzaam leven naar Zijn Woord en het wandelen in de weg van Gods geboden, dan zal in zulk een samenspreking als van zelf, uit allerlei reactie, uit bijval of tegenspraak, openbaar komen of er Godsvrucht en geloof, eerbied voor het Woord en blijdschap in de dienst des HEEREN, afkeer van de zonde en dagelijkse bekering gevonden wordt. En dan zijn zulke rechtstreekse vragen: wel, broeder of zuster, hoe staat het wel met u? — overbodig.

Zulke vragen zijn ook niet wenselijk. Ze brengen hem of haar, die rechtstreeks ondervraagd wordt, altijd in een zekere verlegenheid. Men moet dan opzettelijk over zichzelf gaan spreken. En dat doet niemand graag. Iemand kan zich door woord en daad, in handel en wandel, een oprecht kind des HEEREN betonen, en toch in verlegenheid geraken, als hem direct de vraag gesteld wordt: moogt ge u een oprecht kind van de HEERE weten? Ge kunt beter met zulk een broeder of zuster over de dingen van Gods koninkrijk spreken en als ge dan de HEERE looft en prijst en van Zijn Woord en werken spreekt, zal hij u van harte bijvallen. Dan kent ge de ware broeder en ge dankt samen de HEERE. En de vragen naar het persoonlijk geloofsleven blijven vanzelf achterwege.

B. TELDER.

Persschouw

DE VLOEK DER HIERARCHIE

In het aprilnummer van „Uitzicht”, het synodale tijdschrift ter bevordering van het oecumenisch besef, wordt door verschillende auteurs een analyse gegeven van de toestand in de gebonden kerken. Men kan daarin veel belangwekkends vinden. In het bijzonder trof ons evenwel wat daarin gezegd wordt over de steeds toenemende machtsvergroting van de meerdere vergaderingen, welke men daar sinds de veertiger jaren kan constateren.

De auteurs behandelden hun thema, blijkbaar onder „inspiratie” van Thijs Booy's bekende boek „De stille Omwenteling”, onder het gezichtspunt of, en zo ja wáár, een „omwenteling” in die kerken te constateren valt.

We citeren eerst een fragment uit een artikel van Ds M. Vreugdenhil. Hij schreef:

We keuren verder met de meeste beslistheid af de omwenteling — ook al weer geen stille — in kerkrechtelijke vragen. Sinds 1926 bewegen wij ons in de richting van de centralisatie. Het gezag wordt van de kerkeraden verlegd naar de Synode. Indien alle voortekenen niet bedriegen, wordt straks een gewijzigde kerkorde aangenomen, die deze omwenteling sanctioneert. De functie van de kerkeraden — en daarmee van de mondige gemeente — verschaalt en de functie van de Synode wordt aanzienlijk vergroot. Ik kan in de korte ruimte, die mij wordt toegewezen, dat alles niet uitvoerig documenteren, maar iedereen weet wel dat het bovengenoemde kant opgaat. Naar mijn mening wordt hierdoor aan de Heilige Schrift geweld aangedaan, die immers veel meer de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken beklemtoont, wordt hierdoor het kerkelijke leven genivelleerd, verschaalt het meeleven, als toch van boven af beslissingen genomen worden en wordt de kloof in onze kerken, tussen hen, die opkomen voor de meerdere zelfstandigheid der plaatselijke kerken en de anderen, die 'hun zin krijgen' vergroot en zal dus de liefde van velen 'verkouden'.

Behalve Ds M. Vreugdenhil, een vertegenwoordiger van de „rechtervleugel”, liet zich ook Dr J. M. van Minnen over deze zaak uit. Deze is een bekende figuur in de „linkervleugel”. Hij schreef o.a.:

De organisatie van de kerken. Is hier iets veranderd, laat staan omgewenteld? Neen.

Wel niemand bestrijdt, dat de kerkelijke vergaderingen nog steeds uiterst eenzijdig zijn samengesteld. En wat erger is, dat deze vergaderingen sterk centraliserend (de tijd volgend!) zich steeds meer met details van het kerkelijke leven gaan bemoeien. De functie van de kerkeraden — en daarmee van de mondige gemeente — verschrompelt. Plaatselijke verrassende initiatieven, die uit het gewone kader zouden springen, zijn vrijwel afgegendeld: in alles en alles dient eerst de meerdere vergadering gekend. 'Experimenteren' werd onlangs nog, op onze Baarnse conferentie, welhaast als zonde gebrandmerkt.

We mogen op dit punt alleen maar dankbaar zijn voor het uiterst vage tempo van onze synodes, temeer waar het gewoonte wordt steeds meer persoonlijke theologoumena in gewijzigde formulieren, kerkorde, liturgie kracht van wet te verlenen.

Men ziet: rechts en links zijn het in dit opzicht geheel met elkaar eens. Maar de klachten komen — als steeds — te laat.

De nieuwe kerkorde zal ongetwijfeld worden aanvaard. En daarin staat o.a. dat de meerdere vergaderingen een gezag hebben, dat haar „door Christus is verleend”.

Het schijnt haast een onmogelijkheid te zijn om de werkelijk gereformeerde kerkregering trouw te blijven. De verleiding om door een „macht” boven de kerken orde op zaken te stellen is zo weergaloos sterk. Er moet toch „orde” zijn! „Ordnung musz sein” zeggen onze oosterburen.

Maar laten we toch nimmer vergeten, dat het bederf, het verval, ook de scheuringen in de kerk vooral door meerdere vergaderingen die haar machtsbevoegdheid te buiten gingen, zijn geforceerd.

De hiërarchie van de meerdere vergaderingen — elke vorm van die hiërarchie — was, is en blijft een vloek voor de kerk van Christus.

Laten we trouw bewaren wat God ons ook t.a.v. de kerkregering in de vrijmaking schonk.

VAN HIER EN GINDS

De Chr. Geref. Kerk van Amerika

De Chr. Geref. Kerk van Amerika telt thans, honderd jaar na haar ontstaan, bijna 48000 gezinnen met ruim 211000 leden. In 1857 waren er ongeveer 600. Het aantal gemeenten is 495. Er zijn 392 predikanten in gewone dienst. Bovendien zijn er 169 in bijzondere diensten werkzaam zoals inwendige zending (de zending onder de Indianen en Joden) (32) buitenlandse zending (36) stadszending (6) en onderwijs (Calvin College en Seminary enz.) 27.

Protestants Theologisch Seminarie in Madrid

Het uitvoerend comité van de Wereldraad van Kerken, dat in Februari in Genève vergaderde, vernam dat de Spaanse regering nog steeds weigert om de bestuurders van het Protestantse theologische seminarie schriftelijk verlof te geven de vóór een jaar gesloten school weer te openen. Volgens Dr Visser 't Hooft heeft de regering doen weten, dat de zegels van eigendommen van het seminarie zijn weggenomen en dat het onderwijs weer kan beginnen. Maar de bestuurders daarvan willen met de lessen niet doen beginnen indien zij niet een of ander schriftelijke toestemming van het gouvernement hebben. Als ze dat niet bezitten kan de school plotseling weer worden gesloten als een of ander regeringspersoon dat in de zin krijgt.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Barendrecht, cand. F. van Deursen te Schiedam, die bedankte voor Zalk en Veecaten en Waardhuizen.

Bevestigd te Kampen op Donderdagavond 27 Juni j.l. cand. Joh. Vonkeman als missionair predikant voor de zendingsarbeid in Zuid-Afrika. Als bevestiger trad op Ds G. Visee, die het woord bediende uit Ps. 136. Ds Vonkeman hield een intrepredikatie over Joh. 3 : 16, 17. Aan de handoplegging namen deel Ds Lindeboom, Ds Welmers van Lange-slag en Ds de Waard van Kampen.

Mevr. Rosenbrand—Van Dokkum slaagde dezer dagen „met lof” voor het Examen Kinderbescherming-B.

Door de classis Warffum werd Woensdag 3 Juli l.l. praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar gesteld om te staan naar het ambt van Dienaar des Woords Cand. J. Klamer te Roodeschool.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfjr. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.